

פרשת שלח
תשפ"ו
- גליון 92 -

מעובד מתוך שעורי הרב יצחק שפירא
ראש ישיבת עוד יוסף חי

מעמקים

לקבלת העלון
מידי שבוע
התקשרו
לר' זושא דויטש
052-7152642

29
∞

כיצד להמשיך את
האש של מתן תורה
מבלי לחטוא בעגל?

12
∞

כיצד להתפלל
בכוונה בלי
דמיונות?

5
∞

מה לבוון במצוות
ציצית?

לשאלות, הערות, ולקבלת העלון באימייל מידי שבוע
shieurimshapira@gmail.com

או בטלפון - ר' זושא דויטש
052.715.2642

אנו מזכירים שקיים פורום דיונים בנושאי
השיעורים, להצטרפות לפורום יש לשלוח
בקשה למייל המופיע למעלה

קו עדכונים על זמני ומיקומי השיעורים
02.313.0687

הגהה: יוחאי אלימלך רוזה

לשמיעת השיעורים בקול הלשון
073.371.8149

תוכן עיניים

5	מעמיקים בפרשה ארבע כוונות במצוות ציצית
7	מעמיקים בחסידות כוונת שליחת המרגלים
12	מעמיקים באהבת ה' הדרך לפגוש את ה' בתפילה
20	מעמיקים בצדיקים דבקות ואהבה (ה)
27	מעמיקים במעמקים לפתוח את הלב קודם הלימוד
29	מעמיקים במעמקים להמשיך את האש של מתן תורה

יום א | 21:30

רח' הרב צבי יהודה 18
דירה 4 - ירושלים

לקבלת עדכונים על השיעורים
התקשר ליוסף חיים 053.724.6111
או בקו העדכונים 02.313.0687

השעור השבועי

השיעור השבועי של הרב יצחק שפירא

אנו כיהודים, מאמינים שה' מהוה את העולם מאין ליש כל רגע מחדש. כאשר ה' מהווה את העולם מאין ליש, בעומק של המציאות הוא נמצא ונוכח כל הזמן. במעמקים של הנפש ושל הבריאה כולה הקב"ה שוכן, מחכה ומצפה שנחשוף ונגלה אותו. אם רק נעמיק מספיק בכל פרט, נוכל למצוא ולהרגיש את הקב"ה.

כיצד אנו עושים זאת? אם נאמץ את זווית ההסתכלות של ה' על העולם נגלה שהמציאות אינה כה אטומה, אלא כל כולה בעצם ביטוי של ה' במציאות שכביכול מרגישה נפרדת ממנו.

בחוברת שלפניכם ישנם מאמרים בחסידות בנגלה ובתורת הנפש. המאמרים לא מוגהים על ידי הרב, אך מנסים לשמור על הסגנון והעומק של שיעוריו. ההתבוננויות בדרך החסידות על נושאים שונים בתורתנו הקדושה מגלה עומק לפנינו מעומק, וחיבור חזק של התורה לחיים האישיים שלנו.

**אז קדימה, אתם מוזמנים לצלול איתנו...
למעמקים**

ארבע כוונות במצוות ציצית

בסוף הפרשה שלנו אנו מצווים על מצוות ציצית. מהי משמעותה הפנימית של מצוות ציצית? במאמר שלפנינו נצלול לעומקה של מצווה ייחודית זו (מתוך עיון בשער הכוונות ומאמרי החסידות על מצווה זו), ונגלה בה ארבעה רבדים, עומק לפנים מעומק.

◆ לזכור את המצוות

הכוונה הפשוטה ביותר במצוות ציצית היא כמו שמפורש בתורה: "לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי". באופן טבעי האדם מתנהל לפי החיים האישיים שלו, והראש שלו שקוע בטרדותיו וצרכיו. החיים האישיים תופסים כל כך הרבה מקום באישיות של האדם, עד כדי כך שיש חשש שהוא ישכח לגמרי מכך שישנו הקב"ה שמצווה אותו במצוות ומצפה ממנו למשהו מעבר לחייו האישיים.

לשם כך נועדה מצוות ציצית - היא מהווה תזכורת לאדם בכל פעם שעליו לקיים מצווה שלא ישכח את חובתו.

הכוונה של המצווה היא לא רק מופשטת, אלא היא משתקפת בצורה מוחשית ב'חפצא' של המצווה. הבגד של הציצית, שלא נועד לשם קיום המצווה אלא ללבוש האדם, מסמל את החיים האישיים של האדם, שאינם חלק מהמצוות; ואילו פתילות הציצית מסמלות את הזיכרון של כל המצוות.

◆ לזכור את הרצון הפנימי

מעבר לכך, ישנה כוונה פנימית יותר: ברובד נעלה יותר הציצית לא רק מזכירה לי את כל המצוות כדי שלא אשכח אותן, אלא היא מבטאת את הרצון הפנימי שלי להיות שרוי תמיד בקיום מצוות. מצוות ציצית מביאה אותי למצב שהוא על דרך מאמר חז"ל "חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה - מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה". כלומר, המצווה הזו מבטאת את השאיפה שלי להיות נתון אך ורק בקיום המצוות, על אף שאני בפועל מקיים רק מצווה אחת - מצוות ציצית.

על פי כוונה זו, הבגד של הציצית מבטא שהחיים הפשוטים שלי הם כל המצוות שאני רוצה לקיים. כל המצוות שאני כל כך רוצה לקיים כביכול עוטפות אותי כמו הבגד של הציצית; ופתילות הציצית הן המצווה האחת (מתוך התרי"ג) שאני זוכה לקיים בפועל, שעניינה לבטא שבעצם אני רוצה לקיים את כל המצוות. ואכן, להלכה נפסק שפתילות הציצית צריכות להיות ממין הבגד. כלומר, עניינן של פתילות הציצית הוא להיות ביטוי מסוים לרצון הכללי שלי לקיים את כל המצוות.

◆ לזכור שה' עוטף אותי

כעת אנו עולים דרגה, ומתקדמים לכוונה נוספת במצוות ציצית:

הגמרא (מנחות מא, א) אומרת שמצוות ציצית מגנה על האדם מפני הסכנה. בכך שהגמרא מדברת על הציצית כמשמשת מגן, היא מרוממת את ההסתכלות שלנו על המצווה. כעת, משמעות הציצית היא שה' בעצמו הוא שעוטף את האדם, והאדם חי תחת השגחתו האוהבת והעוטפת. הציצית מבטאת שהאדם לא חי בתוך המציאות והטבע, אלא הוא חי בתוך המצוות של ה'. מצוות הציצית מזכירה לאדם שהחיים האישיים שלו לא מנותקים, אלא עטופים על ידי ה' יתברך.

◆ לזכור שה' מתעטף בי

לבסוף, הכוונה הרביעית של מצוות הציצית היא על פי המשך הפסוק שהבאנו קודם: "וְהֵייתָם קְדוֹשִׁים לַאלֹהִים" - 'קדושים' מלשון 'מזומנים'. מצוות ציצית נועדה להפוך אותנו לקדושים, והיא מזכירה לנו להיות תמיד מזומנים ומוקדשים לרצון ה'.

כעת, המשמעות של מצוות ציצית היא לא רק שה' עוטף אותנו, אלא הוא אף מתעטף בנו. כל המצוות שאנו עושים הן כביכול הבגד שבו ה' מתעטף. הדבר דומה למלך גדול, שכל המלכות שלו היא כמו לבוש שהוא מתעטף בו. כך ה' "עֲטָה אֹרֶן פְּשִׁלְמָה", ואנו עבדים שלו, וכל מצווה שאנחנו עושים היא כמו בגד שה' מתעטף בו.

לפי כוונה זו, הבגד של הציצית מסמל את ההתעטפות של הקב"ה בכל מצווה ומצווה שאנו מקיימים, והפתילות של הציצית מסמלות את עצם הרצון שלנו שכל החיים שלנו יהיו לבוש שה' מתעטף בו.

שנוכח לקיים את מצוות ציצית בכל פרטיה ודקדוקיה, עם תרי"ג מצוות התלויות בה.

כוונת שליחת המרגלים

בפרשת השבוע התורה מספרת לנו על חטא חמור של בני ישראל - חטא המרגלים. משה שלח מרגלים לתור את ארץ כנען, והם חזרו והוציאו את דיבת הארץ רעה, עד שלבסוף הם אמרו (יג, לא) "כִּי חָזַק הוּא מְמֹנֵוּ" - מהקב"ה כביכול (רש"י שם).

מתוך שנים-עשר המרגלים, רק יהושע וכלב נשארו נאמנים לה' ולמשה, ואמרו "עֲלֵה נַעֲלֶה וְיִרְשְׁנוּ אֶתְּהָּ פִּי יָכוֹל נוֹכַח לָהּ".

♦ לתור אחרי עיני ה'

לקראת סוף התיאור של חטא המרגלים, התורה מתארת את הנאום שיהושע וכלב נושאים בפני העם:

וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון וְכָלֵב בֶּן יִפְנֶה מִן הַתְּרִים אֶת הָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגֵדֵיהֶם. וַיֹּאמְרוּ אֶל כָּל עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֶתְּהָּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד. אִם חִפְּזָה בָּנוּ ה' וְהִבִּיא אֶתְנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת וּנְתַנָּה לָנוּ אָרֶץ אֲשֶׁר הוּא זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ. אֲךָ בְּה' אֵל תִּמְרְדוּ וְאַתֶּם אֵל תִּירְאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ כִּי לַחֲמֵנוּ הֵם סָר צֶלֶם מַעֲלִיהֶם וְה' אֶתְנוּ אֵל תִּירָאֵם. וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעֵדָה לְרִגּוֹם אֶתְּם בְּאֲבָנִים...

כאשר אנו קוראים שיהושע וכלב הם "מן התרים את הארץ", מתבקש לקשר זאת לפרשת ציצית המובאת בסוף פרשתנו, בה נאמר (טו, לט) "וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם". המילה 'לתור' פירושה לשוטט ולחפש משהו מעורר ומושך. כאשר ה' מצווה אותנו שלא לתור אחרי עינינו, הוא אומר לנו לא לחפש בעינינו את מה

א. וראה רש"י שם.

שאנו מתאווים אליו. על ארץ ישראל נאמר (דברים יא, יב) "אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֹתָהּ תִּמְדַּע יַעֲנֶה ה' אֱלֹהֶיךָ בְּהַ מְרִשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה". כלומר, העיניים של ה' תרות את הארץ כל הזמן, הקב"ה כביכול מתאווה לארץ ישראל, יש לקב"ה את כל העולם אבל דווקא ארץ ישראל מושכת אותו והוא מסתכל רק עליה. כאשר הקב"ה מצווה את משה "שִׁלַּח לְךָ אֲנָשִׁים וַיֵּתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן", הוא רוצה לעורר את התאווה של עם ישראל לארץ ישראל.

לאחר שהתורה כותבת שיהושע וכלב הם "מן התרים את הארץ", מיד כתוב שהם אומרים "הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאד מאד". יהושע וכלב באו לארץ כדי לעורר את החשק של עם ישראל, וזה מה שהם מנסים לעשות כאשר הם אומרים "טובה הארץ מאד מאד".

בהמשך הנאום יהושע וכלב אומרים "אם חפץ בנו ה' והביא אותנו... ארץ זבת חלב ודבש". ה' הוציא את עם ישראל ממצרים, לכן ההנחה הפשוטה שהוא חפץ בנו. ממצרים ה' הוציא אותנו "לְמַעַן הִבִּיא אֹתְנוּ לְאֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ". ה' חפץ בנו שנהיה חלק מארץ ישראל. כאשר ה' שולח אותנו לתור את הארץ הוא רוצה שנחפוץ במה שהוא חפץ, כך הוא חפץ בנו ובארץ יחד כאשר אנו יושבים בתוכה. כאשר ה' חפץ בנו, הוא מביא אותנו אל הארץ הזאת ונותן לנו אותה בלי כל בעיה. כל המניעות הביטחוניות יפתרו בקלות כי ה' חפץ בנו.

"אך בה' אל תמרדו": לחשוב שה' לא יביא אותנו אל הארץ, לפחד ולחשוב שכיבוש הארץ לא יסתדר על הצד היותר טוב - נחשב למרד בה'. כאשר ה' רוצה, הכל מסתדר. ממילא, כאשר אנו נכנסים לארץ כי ה' חפץ בנו, "סר צלם" - הגנתם של יושבי הארץ סרה, "וה' אתנו", ולכן אין מה לפחד. ככל שאנו נהיה נתונים יותר בכך שה' מתאווה שנכבוש את הארץ, כך ה' יותר איתנו וממילא סר צילם מעליהם. כאשר יהושע וכלב אומרים "אם חפץ בנו ה'", הם אומרים זאת כאסטרטגיה כיצד לכבוש את הארץ.

ב. בדומה למסופר בגמרא בכתובות (סו. ב) שרבי אירס את בנו עם בתו של רבי יוסי בן זמרה, וקבעו שהחתן ילך ללמוד שנים-עשרה שנה. לאחר מכן העבירו לפני החתן את כלתו, ומרוב חובת כלתו אמר החתן שהוא רוצה להיות רק שש שנים בשיבה. עוד פעם העבירו את הכלה לפניו, ואז הוא אמר שהוא רוצה קודם להתחתן איתה ורק אחר כך ללכת לשיבה. החתן התבייש מאביו (רבי), אז אביו אמר לו "דעת קונן יש בך, מעיקרא כתיב 'תביאמו ותטעמו', ולבסוף כתיב 'ועשו לי מקדש ושכתי בתוכם'".

ג. וזהו דיוק הכתוב בתחילת הפרשה "שִׁלַּח לְךָ אֲנָשִׁים וַיֵּתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל". שאף על פי שכיבוש הארץ בטבעו כרוך בהרבה עבודה, מכל מקום אם באמת עם ישראל יעוררו את האהבה לארץ אזי יכבושו בקלות כאלו היא ניתנה להם במתנה.

ומשום כך הקב"ה רוצה לשלוח "אִישׁ אֶקֶד אִישׁ אֶקֶד לְמַטֵּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלַחוּ כָל נְשִׂיא כְּהֵם", נציג מכל שבט. כדי שיעוררו את כל העם לאהבת הארץ, כל נשיא יעורר את שבטו.

כיבוש הארץ אינו תלוי בכח הצבאי, אלא בכח הרצון שלנו שה' יחפוץ בנו כחלק מארץ ישראל.

תגובתם של בני ישראל היא שהם רוצים לרגום את יהושע וכלב באבנים. יהושע וכלב באים ואומרים שיהיה בסדר, אך הם לא מתייחסים ליכולת המבצעית של יושבי הארץ. בני ישראל מרגישים שיהושע וכלב מנותקים מהמציאות ולכן חושבים שהם מפקירים אותם. הם לא מתייחסים ברצינות ליכולות האויב העומד נגדם, ביחס ליכולותינו אנו. כמובן, יהושע וכלב חושבים שכיוון שה' איתנו, הכח המבצעי של האויב לא כל כך משמעותי...

♦ החזק הוא הרפה

כאשר משה רבינו שולח את המרגלים "לתור את ארץ כנען" (כמו שה' רצה), הוא בנוסף לכך מצווה אותם לבדוק כל מיני דברים הקשורים במלחמה:

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עֲלוּ זֶה בְּנֹגֵב וְעֲלִיתֶם אֶת הַהָר. וַיֹּרְאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מֶה הוּא וְאֵת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הַחֹזֵק הוּא הַרְפָּה הַמְעֻט הוּא אִם רַב. וְמַה הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הַטּוֹבָה הוּא אִם רָעָה וּמַה הָעָרִים אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב בְּהֵנָה הַבְּמַחְנִים אִם בְּמִבְצָרִים. וּמַה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא אִם רְזָה הַיֵּשׁ בָּהּ עֵץ אִם אֵין וְהִתְחַזְּקֶתֶם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ...

משה מצווה את האנשים לעלות בנגב (שממנו עם ישראל אמורים להיכנס לארץ)⁷ ולבדוק כיצד עליהם לעלות ולהילחם". כיצד ציווי זה של משה מסתדר עם טענתם של יהושע וכלב "ה' אתנו אל תיראם"? בקריאה פשוטה נראה שמשה רבינו שולח את המרגלים כדי לראות כיצד לכבוש את הארץ, וכאשר הם חוזרים, המרגלים הם אלו שמקיימים את ציווי של משה, ואילו יהושע וכלב הם אלו שאינם מקיימים!

ד. נראה שכונתו היתה שכיון שהכניסה לארץ תהיה מהנגב. וזהו המקום שעם ישראל יצטרכו לכבוש בתחילה. על כן כדאי שיהיו שם ויבדקו כיצד לכבוש אותו וימה שהוסיף "ועליתם את ההר" כנראה כוונתו היתה לחברון, וכפי שיבואר בהמשך בתיאור מעשה המרגלים).

ה. לכן, מלבד מה שאמר להם "ויראיתם את הארץ מה הוא", הוא גם הוסיף ואמר להם "וְאֵת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הַחֹזֵק הוּא הַרְפָּה הַמְעֻט הוּא אִם רַב". דהיינו לא רק שיראו את הארץ, אלא גם יבדקו בדיוק מי היושבים בה וכיצד להילחם בהם.

ומה שאומר להם משה "וְמַה הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הַטּוֹבָה הוּא אִם רָעָה", בוודאי שלא היה לו כל ספק "פי הוי' אֶלְהֵיךָ מְבִיאֶךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה" (כפי שהוא בעצמו אמר בדברים ח. ז), אלא כוונתו היא על אותו חלק שהם יבדקו בתחילה (הנגב וההר) האם הוא החלק המשובח שבארץ או שלא. כשבעצם עיקר השאלה הוא האם יש מריבה בין יושבי הארץ על החלק הזה או שהוא חלק זניח. ולכן הוא שואל מיד "וְמַה הָעָרִים אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב בְּהֵנָה הַבְּמַחְנִים אִם בְּמִבְצָרִים".

ומה ששאל "וְיִמָּה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא אִם רְזָה הַיֵּשׁ בָּהּ עֵץ אִם אֵין". נראה שרצה לדעת האם אפשר להתקיים שם בשלב הראשון ללא מן.

עלינו לשים לב שיש כאן בעצם שתי שליויות: ה' רוצה שמשא ישלח אנשים לתור את הארץ כדי לעורר חשק לארץ ישראל; אך משה אומר למרגלים שכאשר הם עוברים לתור את הארץ, שיבדקו כיצד כדאי לעלות לרשת את הארץ מבחינה טכנית. משה אמנם לא שואל את המרגלים מי יותר חזק, העם היושב בארץ או בני ישראל - משה בטוח בנצחונו של ה' ועם ישראל, אך עדיין הוא רוצה לדעת כיצד הכי כדאי לעשות זאת. באמת, כאשר הם עולים לתור את הארץ, התורה מתארת שהם מקיימים את שני הציוויים, "וַיַּעֲלוּ וַיִּתְּרוּ אֶת הָאָרֶץ מִמִּדְבָּר צֵן עַד רְחֹב לְבַא חַמַּת" (ליד הַר הַהַר בצפון מערב - רש"י) - כלומר, הם תרו את כל הארץ, וזאת על מנת לעורר את חיבתה; וגם "וַיַּעֲלוּ בַּגִּבּוֹ וַיָּבֵאוּ עֵד חֲבֵרוֹן", וזאת כדי לבדוק כיצד הכי כדאי לכבוש את הארץ.

כאשר המרגלים שבו משליחותם, הם התחילו להגיד מה הם חושבים על פי הטבעי, האם אנו יכולים לנצח ולכבוש את הארץ או שמא חזק הוא ממנו. את חוות דעתם הביטחונית המרגלים לא התבקשו לומר; משה רבינו ביקש מהם להכין תוכנית עבודה ריאלי, ובמקום זה הם התחילו להתעסק בפוליטיקה ולהגיד האם ה' יכול להכניס אותנו לארץ, או שמא הגויים חזקים ממנו...*

1. בתחילת ספר דברים, כשמשא מתאר את מה שהתרחש כאן, הוא אומר לעם ישראל "רְאֵה נָתַן הוֹי אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ אֶת הָאָרֶץ", ה' כביכול כבר נתן לכם את הארץ ואתם לא צריכים לבדוק האם זה אפשרי, אלא פשוט "עֲלֵה רֶשׁ פְּאֶשֶׁר דָּבָר הוֹי אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ אֵל תִּירָא וְאֵל תַּחַת". אך "וַתִּקְרְבוּ אֵלַי פְּלִכֶם וַתֹּאמְרוּ וְנִשְׁלַחְהָ אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ". כלומר, הקב"ה ציווה לשלוח כדי לתור, אך אתם מעצמכם באתם אלי ואמרתם שאתם רוצים לשלוח מרגלים ש"יִקְפְּרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וַיִּשְׁבוּ אֵתְנֵנוּ דָבָר אֶת הַדָּרָךְ אֲשֶׁר נַעֲלָה בָּהּ וְאֵת הַקְּעָרִים אֲשֶׁר נָבֵא אֱלֹהֵינוּ", דהיינו רצייתם שהמרגלים יבדקו כיצד בדיוק לכבוש את הארץ [לחפור] היינו למצוא נקודת תורפה, בשונה מ'לתור'. בדומה למה שכתב הכלי יקר בפרשתנו: "ויחפרו, שיש במשמעתו לשון חרפה כי ערות הארץ רצו לראות". על זה אומר משה "וַיִּשָּׁב בְּעֵינֵי הַדָּבָר", כלומר, גם אני הסכמתי לשלוח מרגלים למטרה זו. משה רבינו שמח מזה, משום שרצה שעם ישראל יכינו את עצמם למפגש עם המציאות כדי לממש את מה שהקב"ה ציווה.

2. ונראה שכדי לבדוק את השטח בצורה טובה הם חילקו את האזור לחלקים וכל אחד הלך לחלק אחר והביא משא מידע, לכן כתוב "וַיָּבֵאוּ בלשון יחיד.

3. ומה שכתוב "עַד חֲבֵרוֹן" נראה שמשא שלח אותם בדווקא לשם (וכפי שזמנו קודם בדברי משה) משום שהיתה להם איזשהי אחיזה בגלל מערת המכפלה שנקנתה ובגלל קבורת יעקב ע"י יוסף, ומה שכתוב "וַחֲבֵרוֹן שֶׁבַע שְׁנֵינִים נִכְנְתָה לְפָנֵינוּ צֵעֵן מִקְרָיִם" אפשר להסביר שלאחר מכירת יוסף חזרו האחים לחברון ובנו אותה וכשירדו למצרים יוסף הושיבם בצוען ואז בנו אותה [וכמו שכתוב בישיעהו (ד, 5) "כִּי הָיָה צֵעֵן שְׁרָיו", וכפי שפירש רש"י שם שמדובר על שרי ישראל, ודלא כמלבי"ם שכתב שמדובר על שרי מצרים], ואם כן חברון קשורה לישראל יותר מאשר צוען.

4. אמנם הם קודם כל אמרו "בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חֵלֶב וְדִבַּשׁ הוּא וְהָ פְרִיָּהּ", משום שעל ידי שהם תרו את הארץ כדבר ה', הארץ התחבבה עליהם והם באמת התרשמו ממנה.

5. הם אמרו "אֲפָסִי כִּי עַז הַקָּעַם הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהַקְּעָרִים בְּצִרֹת גְּדֹלַת מֵאֵד וְגַם יָלְדֵי הַקָּעַם רָאִינוּ שָׁם". הם הוסיפו שאת הנגב (שהוא באמצע הצד הדרומי של הארץ) ואת ההר (ששניהם נמצאים הוא ג"כ במרכז הצד הדרומי של הארץ), שמשא רצה שיבדקו כדי שיוכלו לכבוש בהתחלה, יהיה קשה לכבוש משום ש"עַמְלֵק יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהַקְּמָרִי יֹשֵׁב בְּהָרֵי", וגם לא ניתן לנסות דרך חילוּפִית, דהיינו את הצד המערבי ואת הצד המזרחי של הנגב, משום ש"הַקְּנַעֲנִי יֹשֵׁב עַל הַקָּס וְעַל גַּד הַחֲרָדִי".

6. והבמאשך להערה זו, בספר דברים שם משה אומר לישראל "וְלֹא אֲבִיתֶם לַעֲלֹת...". - המרגלים אמרו שהארץ טובה, אך אותם לא רציתם לעלות, מראש, כששלחתם את המרגלים כדי שיבדקו, אז לא רציתם לעלות אם יהיה איזשהו חשש, מראש, מבחינתכם אצלכם הבדיקה היתה לא כיצד לרשת את הארץ, אלא בדקתם האם כדאי לרשת או שהקב"ה

לפי דברינו משה רבנו מסכים לדעתם של יהושע וכלב, ה' איתנו אל תיראום! הניצחון תלוי באמונה שלנו בחפץ של ה', במקביל משה רוצה לחשוב בצורה פרקטית כיצד עלינו להילחם. המלחמות של עם ישראל צריכות להתנהל בצורה הזאת, ה' חפץ בנו ולכן אנו ננצח, אך מבחינה מעשית צריך להשתמש בשכל כדי לחשוב מה הכי טוב וכדאי לעשות. כאשר הופכים את הסוגיה הביטחונית לסוגיה מאוד חשובה ועקרונית, מיד מתחילים לחשוב מי חזק יותר, וכך ח"ו מגיעים למסקנה ש'חזק הוא ממנו' - מה' כביכול.

גם בימינו אנו עסוקים במלחמה גדולה ומשמעותית², ועלינו לשים לב שעיקר מה שאנו צריכים להיות עסוקים בו הוא השאלה "האם חפץ בנו ה'". כאשר עסוקים בעיקר בשאלה הביטחונית מה מספר החיילים ואת מי עלינו לגייס, אנו נוטים לתלות את הניצחון בכוחנו. כאשר הניצחון תלוי במספר החיילים ובכמות החימוש, החשש מהמציאות גורם לנו לחשוב "כי חזק הוא ממנו", ובכך הוא משתק אותנו מפגיעה משמעותית באויב והכרעות אמיתיות במלחמה.

פשוט שונא אתכם ולכן הוציא אתכם ממצרים. וזה מה שכתוב אחר כך³: "וַתִּרְגְּזוּ בְּאֶהְלִיכֶם וַתֹּאמְרוּ: בְּשָׂנְאָת הוּא אֲתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לְתֵת אֲתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידָנוּ". ומרוב פחד לקחתם את דברי המרגלים וניפחתם אותם ואמרתם "אֲחִינוּ הַמִּסּוּ אֶת לִבְבָנוּ לֵאמֹר עִם גְּדוֹל וְרָם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת בְּשָׁמַיִם". ודיברתם כאילו אתם בעצמכם ראייתם את הענקים - "וְגַם בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם".

לפי זה אפשר לסכם את ארבעת הכוונות כאן כך: **הקב"ה** רצה שהמרגלים יתורו את הארץ ויאהבו אותה - אחד כזה שמאוהב לא עושה חשבונות כלל, לכן הוא בכלל לא דיבר על זה שצריך לבדוק את הארץ; אם היה נשאר רק הציווי של הקב"ה זה היה מין ציווי מאוד תלוש, לכן מה **שעם ישראל** רצה זה לחפור את הארץ ולמצוא בה נקודות תורפה. לכן הם שלחו אנשים: **משה רבינו** ראה שהם מדברים 'למעשה' אז הוא חשב שזה מצויין, ואפשר לומר שבגלל הממוצע שעשה בין עם ישראל לה' היה את חטא **המרגלים**, ועל פי זה מובן שבפרשת דברים כתוב "גַם בֵּי הַתְּאֲנָף הוּא בְּגִלְגָלְכֶם לֵאמֹר גַּם אֲתָהּ לֹא תִבֹא שָׁם. יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן הֶעֱמִיד לִפְנֵיךָ הוּא יְבִיא שְׁמֵהּ אִתּוֹ חֲזָק כִּי הוּא יַחְלִיבָה אֶת יִשְׂרָאֵל", שבאמת זה בדקות זה באשמתו, והדרך שבה אפשר להיכנס למציאות ולארץ היא שמשוה יסאר כאומר את רצון השם ויהושע הוא זה שיממש אותו במציאות.

יב. הדברים נכתבו בחודש סיוון ה'תשפ"ד.

הדרך לפגוש את ה' בתפילה

סיכום התוועדות שניתנה השנה לכבוד הילולת אדמו"ר הזקן בקלויז בירושלים

ההתבוננות בגדולת ה' היא עניין מאוד יסודי בחסידות, ולא תמיד בהיר מה זה אומר, המילים האלו נראות לנו מאוד זרות. ננסה להסביר כמה זה נוגע אלינו, וכמה שהעניין הזה פשוט בנפש. אני מקווה שנצליח גם להבין את המושגים באופן יותר בהיר וגם שההתבוננות הזאת באמת תהפוך להיות אבן יסוד אצלנו.

◆ הקושי להתפלל - הקב"ה הוא 'אין'

לא קל לנו לגשת להתפלל, יש לנו הרבה עיכובים שמפריעים לנו להתפלל כמו שצריך. כשאני מדבר עם בן אדם אני מרגיש ש"יש עם מי לדבר", אני יכול לראות אותו, אני יכול לראות את הבעות הפנים שלו, אני יכול לשמוע כשהוא מדבר אלי בחזרה. אך כשאנחנו באים לדבר עם הקב"ה, הוא לגמרי לא נוכח באופן פשוט. אנחנו לומדים שהעולם נברא "יש מאין", זאת אומרת שהקב"ה מכונה אצלנו כ"אין", הוא נחשב כ"אין" בשבילנו - זה הדבר הכי גדול ויסודי שמונע מאיתנו את היכולת להתפלל בצורה שאנחנו יכולים להרגיש שלמים איתה.

◆ תפילה בכוונה - שני דמיונות והצגה

בדרך כלל, כשאנחנו רוצים להתגבר על הבעיה הזאת ולהתחיל להתפלל, אנחנו מנסים לחשוב על כך שה' נוכח והוא שומע אותנו, אבל אז זה נראה גרוע, בגלל

שאנחנו מבינים שאנחנו רק מדמיינים, זה יוצא צולע. הרי אם אני אנסה לעשות את זה כלפי בן אדם - כלומר, אם אני אהיה לבד באיזשהו מקום ואני ארצה לדבר עם מישהו [אפילו מישהו שנמצא מאחורי הקיר, אבל אי אפשר לשמוע אותן], אם אני אתחיל לדמיין שיש פה מישהו - אני לא אצליח לדבר ככה, זה לא עובד".

זו בעיה אחת שמקשה עלינו מאוד להתפלל. אחר כך יש בעיה נוספת: אחרי שאני מדמיין לעצמי את הנוכחות של הקב"ה, אני צריך עכשיו להתחיל לעבוד. אני חושב לעצמי: "טוב, לו יצויר שהדמיון הזה שאני מדמיין הוא במציאות, איך ממילא לפי זה אני אמור להגיב לזה?", ואז אני מתחיל לדמיין איך אני אמור להגיב לזה. כלומר, יש כאן דמיון נוסף: אני רואה את עצמי איך שאני עכשיו, ואז אני מדמיין את עצמי איך שאני אמור להיראות בזמן התפילה.

אני נמצא במצב כזה שאני אדיש לתפילה, ואני מבין שאני אמור להיות במצב כזה שהתפילה מרגשת אותי - אז אני מנסה לעבור מהמצב הזה למצב הזה. כלומר, יש כאן שני דמיונות והצגה: דמיון אחד זה עצם הנוכחות של ה', ודמיון שני זה איך אני אמור להגיב לזה, ואחרי שהקדמתי את שני הדמיונות הללו אז אני מתחיל לעבוד - עכשיו אני מתחיל להתאמץ להגיע מהמצב של הדמיון הראשון אל המצב של הדמיון השני.

כמה שמה שאמרתי עכשיו נשמע הזוי ומוזר, בסופו של דבר כך נראה באופן פשוט מה שנקרא "תפלה בכוונה". ובאמת, לא פלא שקשה לנפש לעשות את זה.

קשה לעשות את זה כי זה באמת נשמע לא פשוט להגיד שזה באמת מה שהקב"ה רצה שיקרה. זה לא מתיישב לי שזה מה שביקשו ממני, וממילא לא מתיישב לי שזה באמת מה שאני הולך לעשות. אז אני כל הזמן צריך כאילו לעשות את זה, אבל לצייר כאילו שאני עושה משהו אחר ולא את זה.

◆ תפילה עמוקה בעת צרה

אמנם, לאמיתו של דבר אי אפשר באמת לצייר את התפילה כמו שציירתי אותה עכשיו, שהרי אנחנו רואים שהתיאור הזה לא מתלבש על תפילה עמוקה שיהודי מתפלל בעת צרה. אם אני לוקח יהודי שנמצא בצרה ופתאום הוא מתפלל, אני לא יכול להדביק את הציור שציירתי עכשיו על היהודי הזה.

יג. בהרבה מקומות כתוב על העמוד של החזן "דע לפני מי אתה עומד", או "שויתי ה' לנגדי תמיד". כשאתה עומד להתפלל אתה צריך לשים לב שאתה עומד לפני מישהו. אבל כשאתה בא לדבר עם בן אדם לא צריך לשים לך שלט כזה. הוא חי נושם ו'בועט', כך שמאוד ברור כאן עם מי אתה מדבר.

אבל מצד שני, אם אני מנסה להסתכל מה קורה ליהודי שמתפלל מקרב לב בעת צרה - אני לא מצליח באמת להבין מה קרה פה. זה לא שאני כבר יכול להגיד: "טוב, אז עכשיו כבר אני יודע מה זו תפילה ועכשיו אני יכול להתפלל".

אפשר לומר שבאמת, תמיד כשמתפללים צריך להרגיש בעת צרה. אני בא לקב"ה ואומר לו: "תשמע, זה קשה לדבר איתך, זה לא הולך. הייתי באיזה שיעור ומישהו תיאר לי איך נראית תפילה. קשה, ממש קשה לדבר איתך". אני מרגיש שאני בעת צרה, וכך יוצא לי בדיוק כמו בעת צרה.

זו אפשרות אחת לענות. כך נראה בהרבה מקומות, אפילו במאמרי החסידות. אפשר להגיד שאדמו"ר האמצעי מאוד מכוון לשם לפעמים. אבל זה לא עיקר ההסבר. זה אמנם כן מחבר אותי למקום שבו אני יודע מה זה להתפלל, אני כן מרגיש שבסיטואציה כזאת אני מתפלל. אבל אנחנו עדיין לא מבינים מה קורה שם, מדוע במקרה כזה התפילה היא אמיתית; אנחנו רק יודעים שזה פתר לנו את הבעיה, אבל אנחנו לא מבינים איך.

אי אפשר שעל זה תהיה בנויה עבודת ה', שכך עבודת ה' תצטייר לנו. כי אז יוצא שאנחנו עדיין חושבים שהכל זה דמיון. אם אנחנו חושבים כך, שהצרה שלנו היא שהקב"ה לא נוכח, אז אנחנו בעצם רק מציירים יותר חזק שבאמת אין לנו קשר עם הקב"ה, שבאמת הכל זה רק דמיון.

אדם שיצייר רק את ה"עת צרה" הזאת, הוא ירגיש שבסופו של דבר הוא חווה את הצרה יותר מאשר את זה שה' שומע אותו. כשאדם נמצא ממש בעת צרה כפשוטו הוא מרגיש שאמנם יש לו קושי מסוים, אבל יש לו תחושה בהירה שבאמת הקב"ה שומע את הזעקה, מקשיב, עוזר. לעומת זאת, אדם שהצרה שלו היא זה שהקב"ה לא נוכח, הוא מרגיש שהקב"ה באמת לא נוכח.

חוץ מזה, הרי לא יתכן שתפילה אמיתית צריכה להיות רק בעת צרה! האם גם כשאני בא לדבר עם מישהו אני צריך לחכות עד שהנשמה שלי יוצאת, ורק אם אני בלחץ מטורף אני יכול להתחיל לדבר איתו?! הרי כשאני פוגש מישהו, אפילו אם אני קצת 'סגור' ולא כל כך קל לי לדבר איתו, בכל אופן אפשר להגיד לו "שלום עליכם".

לפני שנענה את התשובה של אדמו"ר הזקן, ננגן ניגון שמתאים לשאלה. הרבה מהניגונים בחב"ד קשורים לתחושה הזאת, שיש לנו מצוקה שאנחנו לא מצליחים להתפלל כמו שצריך, שהתקשורת שלנו עם הקב"ה בכלל לא ברורה לנו. ננגן "צמאה לך נפשי...".

◆ דרך ארוכה שהיא קצרה – להתבונן בגדולת ה'

מה שאדמו"ר הזקן מסביר על תפילה זה מצד אחד תפילה "מקרב איש ולב עמוק" כמו בעת צרה, אך מצד שני הוא מסביר את זה באופן שמאוד קרוב ונוגע אלינו, כך שבעזרת ה' אין צורך להגיע לעת צרה על מנת להתפלל כמו שצריך.

הדרך שתוארונו עד עכשיו נקראת, בלשון אדמו"ר הזקן, "דרך קצרה שהיא ארוכה". הדרך הזאת נראית מאוד קצרה - אומרים לי להתפלל, צריך לחשוב איך אני עושה זאת, ואז לעשות זאת; אבל האמת שהדרך הזו היא ארוכה - אמנם מגיעים מאוד מהר קרוב ליעד, אבל אז נתקלים במחסומים שחוסמים את הדרך להגיע ליעד. המחסומים האלה זה מה שאמרנו שאני מרגיש שהכל פה זה דמיונות.

לעומת זאת, יש "דרך ארוכה שהיא קצרה", שזה מה שאדמו"ר הזקן אומר "להתבונן בגדולת ה'". בהתחלה נצייר את זה כאילו זה ארוך, ולאחר מכן נראה למה הארוך הזה הוא באמת באמת קצר. כשקוראים את מה שאדמו"ר הזקן אומר, אפשר בהתחלה לחשוב שמדובר באיזה ציור של השכלות מופשטות, אבל כשמתבוננים טוב רואים שמדובר במשהו שבכלל לא רחוק מהאדם, אלא אדרבא, זה מנתח מאוד מאוד יפה גם איך אני מדבר עם בן אדם, וגם ממילא איך אני מתפלל בעת צרה, גם זה וגם זה.

הבעיה שלנו מתחילה מזה שאנחנו מסתכלים קודם כל שיש את האני שלי, שהוא המרכז והכל סובב סביבו, הוא צריך לדאוג לעצמו, צריך לעבוד לפרנסה שלו, צריך לאכול וכו' - ובין שאר הצרכים שלו הוא גם צריך להתפלל. האני הזה הוא הממשי, והוא חש שזה שיש ה' - זה כבר חידוש. ואז, כדי להתפלל, הוא קודם כל מצייר את ה' ואחר כך מצייר איך העבודה שלו אמורה להיראות וכו' - כמו שהסברנו קודם. אבל, כמו שאמרנו, אדמו"ר הזקן אומר להתבונן בגדולת ה'. מה זה להתבונן בגדולת ה'? ה"גדולה" שלו זו ההתפשטות שלו. להתבונן בגדולת ה' זה לחשוב איך הכל נראה מנקודת המבט של הקב"ה כביכול, איך המציאות שלי נראית מהצד של ה'".

מה שאדמו"ר הזקן אומר יוצא לכאורה יותר גרוע מהדרך הקודמת: עכשיו, זה לא רק שאני מדמיין איזה משהו רחוק - אני הוגה באיזשהן פילוסופיות של כל מיני ספרים עמוקים של אדמו"רים בחב"ד, כל מיני ענייני אלוקות רחוקים. יש הרבה סיבות למה להרגיש שזה רחוק ממני מאוד ובכלל לא ברור מי אמר שמותר לחשוב מה ה' חושב וכו'. זה נראה לי מאוד מוזר שאני צריך לחשוב; הרי בסך הכל אני בא לדבר עם ה', מה פתאום אני צריך עכשיו להתחיל לחשוב איך ה' חושב עלי? האם

יד. להרחבה בעניין זה ראה ב'נהלך ברגש' עמ' 94-90 ובי'זה השער' עמ' 77 הערה 12. הורחב על כך לאחרונה במעמקים גליון 70 בשיעור על יסודות בעבודת ה' במשנן חב"ד.

כשאני בעת צרה אני גם עושה כך? אני מתחיל לצייר מה ה' חושב עלי?! באופן פשוט זה לא עובד ככה - אני חווה את הצרה ומתוך כך אני ניגש להתפלל.

חוץ מזה שזה נראה לי מוזר ורחוק לגמרי - גם אם נניח שכן החלטתי שאני עושה את זה, אני לא מצליח לצייר למה זה מקרב אותי לעבודת התפילה. הרי אם אני עושה את החשבון טוב, ובאמת מצליח להסתכל לגמרי מנקודת המבט של הקב"ה, אז אני רואה שמבחינתו בעצם "אין עוד מלבדו" והכל זה חלק ממנו, כך שבאופן פשוט אני מרגיש שהסתכלות כזאת לא יכולה להוליד תפילה: אם אני חלק ממנו, אז אין מי שיתפלל ואין למה להתפלל ואין על מה להתפלל. יוצא שמה שאדמו"ר הזקן אומר שאני צריך להתבונן בגדולת ה', בכלל לא נשמע לי שזה יכול להביא אותי ליעד, שכתוצאה מזה אני אוכל להתפלל.

◆ יקר בעיני ה'

אמרנו שהבעיה שלנו מתחילה מזה שיש את האני שלי שהוא המרכז והכל סובב סביבו, שאני מתחיל ממנו ואחר כך אני חושב מי זה ה' ואיך אני עובד אותו. אמרנו שההרגשה היא שהאני הזה הוא מאוד מאוד ממשי וזה שיש ה' זה חידוש בשבילי, אבל אדמו"ר הזקן לא מסכים עם זה - הוא אומר שזה לא באמת מה שהאדם מרגיש, ובאמת האדם מרגיש אחרת. התחושה הפשוטה של האדם היא שהוא לא המציא את עצמו. זה לא נכון שלאדם ברור קודם כל שהוא קיים' ורק לאחר מכן הוא חושב אם יש ה' או אין ה', והוא צריך לדמיין שיש - אלא זה באמת פשוט לאדם שהוא לא המציא את עצמו, שיש מי שהמציא אותו.

לכן, כמה שחשוב ויקר לי לחשוב שאני קיים, זה לא מספיק לי. אני לא רוצה רק לחשוב שאני קיים - אני רוצה גם לחשוב שגם אחרים חושבים שאני קיים; גם זה מאוד חשוב לי⁸⁷. ואם אני באמת באמת אחשוב מה אני הכי רוצה, זה לא רק שאחרים יחשבו שאני קיים, אלא שגם הקב"ה יחשוב שאני קיים. קשה לי לחשוב שכל העולם הזה הוא "כחלום יעוף", שהוא איזה משהו שהולך להיגמר וכאילו כלא היה. בצורה הכי פשוטה, מה שאני באמת רוצה זה שהקב"ה יחשוב שאני קיים⁸⁸. כך, כשאני מדבר אל ה' אני רוצה שהוא יחשוב שאני באמת מדבר אליו, והוא יתייחס לזה. אני רוצה

87. יש היום כזה ביטוי "אני שקוף" הכוונה שאנשים חושבים שאני לא קיים. אני לא מציאות בשבילם, זה הרגשה מאוד לא נעימה. יש עוד ביטוי דומה לזה. שאומרים למישהו "אני לא סופר אותך". הכוונה היא שנגניח יש פה כך וכך אנשים, אני מתחיל לספור אחת, שתיים, ואז אני מדלג על איזה מישהו, אז הוא צועק "הלו, שים לב, אתה לא סופר אותי בכלל". היום החברה מתמודדת הרבה עם מה שנקרא 'חרם', שמחרימים מישהו, זה בעצם לקחת בן אדם ולהגיד אתה פשוט לא קיים, זהו.

88. ראה על כך בהרחבה בחוברת 'תשובה בשמחה' סביב עמ' 88.

שהוא לא יתעלם ממני, וזה כולל גם את זה שאם אני מדבר איתו הוא באמת יקשיב לי והוא לא יעשה כאילו הוא מתעלם ממני.

המחשבה הזאת שה' חושב עלי היא קשורה לעצם הקיום שלי. אם נניח הקב"ה יחשוב שאני רק דמיון, שכל העולם הזה הוא רק כמו סרט, כמו חלום, ממילא כל תחושת הקיום שלי תתפוגג.

אחת ההתנגדויות הגדולות לאדמו"ר הזקן היא בגלל שמבינים שהוא אומר שהעולם הזה הוא דמיון. מסבירים לא נכון את מה שהוא אומר שהצמצום לא כפשוטו, חושבים שהכוונה היא שאין צמצום ואין עולם ואין כלום. לא ניכנס עכשיו להסבר של אדמו"ר הזקן לכך שהצמצום לא כפשוטו. רק נדבר על זה שכמו שכל אלה שמתנגדים לאדמו"ר הזקן מרגישים שאדמו"ר הזקן נורא מפחיד אותם, מעצבן אותם, הם לא יכולים להאמין לו, בגלל שכאילו הם מבינים מדבריו שבאמת המציאות פה היא דמיונית, היא סתם דמיון - ככה גם אדמו"ר הזקן היה בלחץ", אדמו"ר הזקן אומר שאם הקב"ה לא יגיד שיש כאן מציאות ממשית אז יצא שהכל כאן זה רק דמיון. הוא בא לקב"ה ואומר לו: "אני לא רוצה להיות סתם דמיון, אני רוצה שתחשוב שאני מציאות, אל תחשוב שאני שקוף", אני רוצה שתספור אותי (כמו שכתוב 'מי מְנָה עִפְרָיִם יַעֲקֹב וּמִסְפֵּר אֶת רֵבֶעַ יִשְׂרָאֵל'). אדמו"ר הזקן בלחץ מזה, והוא רוצה שכולם יהיו בלחץ מזה.

זה הבסיס הכי פשוט לתפילה. כשאני מדבר עם ה' אני רוצה שהוא יקשיב לי, שהוא לא יתעלם ממני, "אל תעלם אזנך", "אני מדבר איתך, אל תעשה כאילו שאני לא קיים". זה נקרא "דרך ארוכה", משום שזה דורש ממני להתחיל לחשוב מה ה' חושב, אבל בסופו של דבר "היא קצרה". כשאני מבקש את זה בתפילה אני מדבר עם ה' כמו עם בן אדם. כשאני פוגש בן אדם אני יכול לדבר איתו בגלל שאני יוצא מנקודת הנחה שהוא חושב שאני קיים. כדי לדבר עם בן אדם לא מספיק שאני אחשוב עליו ואצייר אותו, אלא אני צריך גם שיהיה לי 'דמיון' על איך שהוא חושב עלי ומצייר אותי, על איך שהוא רוצה להקשיב לי.

◆ ואני תפלה

המחשבה הזאת על איך שה' חושב עלי היא כבר לא סתם איזה דמיון, אלא היא ממש דומה לתפילה בעת צרה (ועוד יותר ממנה, כמו שנסביר):

י. ראה עוד על כך בהתוועדות כ"ד טבת תשפ"ה, נדפס מחדש לאחרונה במאמר "נשמת אדמו"ר הזקן" בגליון מס' 77. יח. כתוב (לדוגמה תורה אור בראשית ה א. וראה על כך בחוברת מבוא השער עמ' 48) שכנסת ישראל היא כמו מראה. שהקב"ה אומר לה "הָאֵינִי יָצִית מִן־אֶרֶץ". המראה בנויה בצורה כזו שאמנם יש זכויות שקופה, אבל מתחתיה יש ממש מציאות. עד כדי כך זו מציאות שהיא גורמת שהקב"ה יראה כאילו זה הוא בעצמו.

זה דומה לעת צרה, כי כמו שאמרנו, בעצם אני מספר על הצרה הכי הכי קיומית שלי. אם אני אחשוב שהעולם הזה הוא "כחלום יעוף", אז אני מרגיש שהמציאות שלי היא סתם איזה דמיון חולף. רק אם אני מצייר שהקב"ה חושב שאני קיים, אז אני מרגיש שבאמת אני קיים. הצרה שמאיימת על הקיום שלי היא שהקב"ה לא יחשוב שאני קיים, אז אני מתפלל וזועק שאני רוצה שהקב"ה יחשוב שאני קיים.

האמת היא שהמחשבה הזו מקרבת אותי לתפילה אמיתית עוד יותר מאשר עת צרה (חוץ מזה שזו הצרה הכי קיומית שלי, ולפי זה יש כאן יותר עת צרה מכל צרה אחרת), כי בעת צרה אני אמנם יוצא מנקודת הנחה שבאמת הקב"ה מקשיב לזעקה שלי, אבל אני קצת 'הופך את היוצרות' - אני נתון בזעקה הרבה יותר מאשר בזה שהקב"ה מקשיב" (יש אפילו ביטוי בחז"ל¹ "לא עת עתה להאריך בתפלה שישראל נתונין בצרה"). כשמישהו מתפלל וזועק רק כדי שבסוף זה יפעל את פעולתו והוא יקבל, ולא מעניין אותו עצם זה שה' שומע - זה נקרא שהוא מתפלל "למדותיו" ולא "אליו"².

כשאדם מתפלל על צרה, יכול להיות שהוא רוצה את הישועה יותר מאשר את המושיע. אבל כשאני זועק לה' שלא יתעלם ממני, שמה שאני רוצה זה שהוא יחשוב שאני קיים - אני בעצם רוצה את המושיע, המושיע הוא בעצמו הישועה. יוצא שהתפילה שלי היא העצם שלי, והעצם שלי זה שה' יחשוב עליי³.

כך הדרך הארוכה הזאת (לחשוב על איך ה' חושב במקום לחשוב על איך אני חושב) נהיית קצרה. הדרך הזאת היא הדרך הכי דומה לסתם שיח שמתקיים בין שני אנשים. כשיש שיח ביני לבינך אני מצייר שאתה מצייר אותי, ואתה לא מתעלם ממני, ועל סמך זה אני מדבר. לעומת זאת, אם אני מסתכל על ה'אני' שלי בצורה חזקה, וכמו שאמרנו בהתחלה, אני מנסה לעבור מאיפה שאני נמצא עכשיו לאיפה שאני חושב שאני אמור להיות - אז אני כאילו עושה דרך קצרה, אני יודע לאן אני רוצה להגיע ואני מנסה להגיע לשם, אבל כמו שאמרנו, באמת באמת היא דרך ארוכה, כי זה הופך להיות שני דמיונות והצגה אחת.

ט. כמו שביארנו במקום אחר על ההבדל בין עני לאביון: כשעני מבקש צדקה הוא מחכה לתשובה. העיקר אצלו הוא ההיענות (הוא 'עונה' ומדבר אל הנותן, ורוצה שהנותן יענה לבקשתו). הוא שם לב לנותן. הוא מתייחס אליו. לעומתו, האביון הוא "תאב לכל דבר" (רשי" על דברים טו ד), וכשהוא מבקש הוא מתעלם מהנותן.

כ. ראה רש"י על שמות יד טו.

כא. להפך מדרשת חז"ל בספרי (לא נמצא לפנינו אך הביאה הפרדס בשער לב פרק ב) "יְפִי מִי גֹי גְדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרִבִּים אֵלָיו כִּהְיוּ אֱלֹקֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֵלָיו - 'אליו' ולא למדותיו".

כב. התפילה היא ממש העצם שלי, כמו שכתוב "ואני תפלה" (ויש גם את הרמז שהמילוי של המילה **אדם** [כזה: אלפ דלת מן] הוא **מתפלל**).⁴

◆ הקב"ה נוכח יותר מאשר בן אדם

עכשיו נחזור לשאלה הבסיסית ששאלנו בהתחלה: האם באמת הקב"ה נוכח כשאנחנו מדברים איתו בתפילה? לפי מה שאמרנו עכשיו נוכל לשים לב שהנוכחות הזאת של ה' היא יותר חזקה אפילו מנוכחות של בן אדם. כשאני מדבר עם בן אדם, אמנם אני מדבר על סמך זה שהוא מקשיב לי, אבל השאלה היא האם באמת הוא מקשיב לי. לפעמים כן, לפעמים לא. לפעמים יש לו סבלנות להקשיב לי, לפעמים אין לו סבלנות להקשיב לי. לפעמים הוא עושה הצגה שהוא מקשיב לי. גם כשהוא באמת מקשיב, השאלה היא כמה הוא באמת מקשיב לי... והרבה פעמים קורה שאני כל כך רוצה לדבר עד שאני מדמיין שהשני מקשיב לי...

אבל לפי מה שהארכנו להסביר עכשיו, אצל הקב"ה זה לא ככה. כל הקיום שלי זה מה שהקב"ה בעצם חושב עלי, כי אם הוא לא יחשוב עלי אני לא אהיה קיים. נכון שגם כאשר אני בא לדבר עם בן אדם אני רוצה שהוא יחשוב שאני קיים, אבל הקיום שלי לא באמת תלוי בזה - גם אם הוא לא יחשוב שאני קיים אני אהיה קיים. רק כלפי הקב"ה זה לא כך: אם הוא לא יחשוב שאני קיים - ממילא לא תהיה כל משמעות לקיום שלי.

הקב"ה גם רוצה שאני אתייחס לזה שבאמת הוא הקיום שלי, ואני ארצה שהוא ימשיך לקיים אותי - כמו אמא שרוצה שהילד שלה ירצה שהיא תקיים אותו, שהוא יבקש ממנה לינוק או לאכול, והיא לא רוצה שהילד פתאום לא ירצה שהיא תקיים אותו²¹. כיוון שזה מה שהקב"ה רוצה, ממילא יוצא שדווקא הנוכחות של ה' היא יותר חזקה, יש יותר עם מי לדבר מאשר עם בן אדם. כמה שזו דרך ארוכה - זו באמת דרך קצרה. אחרי כל זה כבר יותר מתאים לנגן "קול דודי", שבשונה מ"צמאה לך נפשי" זה כבר מגיע מהכיוון של הקב"ה²².

כג. **שאלה:** אם ה' לא חושב עלי אני לא קיים. זאת אומרת שהוא בכל מקרה חושב עלי. אז מה הכוונה שאני צריך להתפלל שזה יקרה? **תשובה:** הקב"ה יכול לחשוב עליך כמו שהוא חושב גם על חפץ. אבל הוא רוצה לחשוב עליך כמו על בן אדם. כלומר, הוא רוצה לחשוב עליך כאחד כזה שמבין שהקיום שלו נובע ממנו. חלק מזה שהוא רוצה שאני אחשוב שהקיום שלי הוא ממנו. זה שגם אני אבקש ממנו שימשיך לקיים אותי. כי אם אני לא רוצה את זה בעצמי, אני לא מבטא את עצמי ואני לא 'צד בתמונה', אז ממילא אני הופך להיות כמו חפץ. בן אדם זה אחד כזה שבפנים רוצה שה' יקיים אותו. והקב"ה רוצה שהחלק הזה שבגללו אני נחשב בן אדם הוא זה שיהיה החלק העיקרי שיאיר את המציאות שלי. שזה לא יהיה במקום מאוד עלום וכל שאר המציאות שלי תראה כמו 'קרש' שה' ברא.

ממילא באמת יכול להיות שאם לא נתפלל ונבקש את זה הקב"ה כבר לא ירצה לקיים אותנו. באמת. בסופו של דבר אם לא יהיו צדיקים הקב"ה יחזיר את העולם לקדמותו.
כד. ראה על כך באריכות בפתחה לחוברת קול דודי דופק ח"א.

דבקות ואהבה (ה)

הדבקות הטבעית בה' קבועה וקיימת בעבודת ה' של כל אחד ואחד

בפעמים הקודמות נכתב על כך שאדמו"ר הזקן מדבר בתניא על שני סוגי אהבות: 'אהבת נפשי איזייתך' היא אהבה שהיהודי אוהב את ה' כי הוא החיות שלו, ואהבת 'רעיא מהימנא' היא אהבה שהיהודי אוהב את ה' יותר מאשר את עצמו ולא בשביל לרוות את נפשו הצמאה. הוסבר באריכות שאף על פי שבאופן פשוט אהבת 'רעיא מהימנא' היא אהבת הצדיקים הגדולים, יחד עם זאת בכל יהודי יש מקום עמוק בנפש שבו הוא רוצה רק את ה' כמו רבי שמעון בר יוחאי, וכל עבודת ה' של כל אחד ואחד מאיתנו נובעת מהמקום הזה בנפש ובנויה עליו.

בפרק ד של קונטרס ההתפעלות אדמו"ר האמצעי מדבר על חמישה רבדים ומדרגות של הופעת האהבה הפנימית הזו. במסגרת הזו לא ניכנס לכל הרבדים הללו, אלא נביא משני מקומות בפרק ד על מנת להמחיש איך כל אחד ואחד יכול לזהות בתוכו את האהבה הזו, ואיך היא הבסיס לכל עבודת ה'. בפעם הזו נביא נקודה אחת ובפעם הבאה בעזרת ה' נביא את הנקודה השניה:

בתחילת פרק ד של קונטרס ההתפעלות אדמו"ר האמצעי מאריך להסביר שאף על פי שעבודת ה' תלויה במאמץ ובעבודה של כל אחד ואחד, יש מקום בנפש שבו עבודת ה' היא טבעית ולא נוצרת מהמאמץ של האדם. ניתן לראות זאת בכך שגם אנשים שנראים רחוקים מתורה ומצוות, יש מצוות שהם מקפידים עליהן בצורה טבעית, כמו פסח, כשרות, שבת וכדומה, וכן בכך ששם שמים שגור על פי האנשים בצורה טבעית, וכן במוכנות למסור את הנפש, מוכנות שקיימת בטבע של כל יהודי.

המקום בנפש בו עבודת ה' היא טבעית ולא נוצרת מהמאמץ של כל אחד מגלה את הטבע של הנשמה, שקשורה לה' בטבעה, כי כך ה' ברא אותנו ולא כתוצאה של המאמץ והעבודה שלנו, והיא הארה מאהבת 'רעיא מהימנא' שבכל יהודי, ובלשון אדמו"ר האמצעי המקום הזה בנפש הוא התגלות הנפש האלקית, ונקרא עבודת 'עובדי ה' בנשמתם'.

בדרך כלל נראה לנו שהקשר עם ה' נוצר רק על ידי המאמץ והעבודה שלנו. אדמו"ר האמצעי רוצה שנוהה ונשים לב שהקשר עם ה' הוא טבעי לנשמה, ונרצה שהמאמץ שלנו יגלה את המקום הזה בנפש,

בו אנחנו קשורים לה' בטבענו.

נביא את דברי אדמו"ר האמצעי מתחילת פרק ד של קונטרס ההתפעלות, עם הביאורים מהספר 'נהלך ברגש' (עמודים 283-274).

◆ עבודת עובדי ה' בנשמתם

אדמו"ר האמצעי אומר שאפילו אצל יהודים שלא לגמרי מקפידים על שמירת המצוות, יש מצוות שהן טבעיות להם, כמו שבת ומילה וכדומה, והם מקיימים אותן באופן טבעי וממילא. המדרגה הזו קיימת מכח האמונה הפשוטה שנמצאת בלב כל יהודי מטבעו.

אדמו"ר האמצעי מראה לנו שהנפש האלקית קיימת בתוכנו בטבע, כי הוא רוצה שנעבוד עם הטבע הזה של הנפש האלקית, ונביא אותו לידי ביטוי. מצד הנפש האלקית האדם יכול לקיים מצוות כדבר טבעי וברור מאליו, כשם שהוא דואג לצרכי גופו כדבר ברור מאליו, שכן כשם שקיימת באדם נפש טבעית, כך ויותר מכך קיימת באדם נפש אלקית^{כה}.

ככל שהאדם יהיה מודע יותר לכך שהנפש האלקית קיימת בו, וירצה שהטבע של הנפש האלקית יופיע במציאות - כך הטבע של הנפש האלקית יוכל להופיע יותר, והאדם יקיים יותר ויותר מצוות מתוך הטבע של הנפש האלקית.

אלא שבעבודה של האדם עם הנפש האלקית, עליו לשים לב שהעבודה שלו רק מביאה את הטבע של הנפש האלקית לידי ביטוי, אבל העבודה שלו לא יכולה לייצר טבע כזה.

כה. ראה בקונטרס עמוד קלה:

וכמו שהנפש הטבעית תתפעל מעניינים גופניים בבחינה עצמית וטבעית כי משם לוקחה, כך ממש התפעלות נפש האלקית מענייני אלקות בכל פרטיהם בבחינה עצמית וטבעית.

לשם ההמחשה, הבחירה והרצון של האדם לדאוג לצרכי גופו קיימים אצלו באופן טבעי וללא מאמץ. אמנם הוא מתאמץ בפועל לדאוג לצרכי גופו, אבל הוא לא מתאמץ לבחור ולרצות לדאוג לצרכי גופו. כך זה גם אצלנו. אמנם האדם מתאמץ לגלות את הטבע של הנפש האלקית, אבל הבחירה והרצון שיש לו לבחור ולרצות באלקות, לא נובעים מהמאמץ שלו אלא מהטבע של הנפש האלקית.

עבודת ה' שבאה ממילא, מהטבע של הנשמה, חושפת את הדבקות של הנשמה בה', וכפי שכתוב בפרק ג של הקונטרס (עמודים קלז-קלח), שכל מדרגות עבודת 'עובדי ה' בנשמתם' חושפים את הדבקות של הנשמה בה':

ואמנם דרך כלל כל בחינות התפעלות אלקית שמצד בחינת הנשמה האלקית נקרא 'עובדי ה' בנשמתם' ולא 'עובדי ה' בגופם', שעל כל זה נאמר "ואתם הדבקים בה' חיים כו", דבקים ממילא, בבחינת עצמיות וטבעיות.

◆ להיות רגיל על לשונו וקולו

כתוב בתניא (פרק מד) בנוגע לאהבת 'רעיא מהימנא':

ולהוציא אהבה זו המסותרת מההעלם וההסתר אל הגילוי... לא נפלאות ולא רחוקה היא אלא קרוב הדבר מאד בפיך ובלבבך, דהיינו להיות רגיל על לשונו וקולו לעורר כוונת לבו ומוחו, להעמיק מחשבתו בחיי החיים אין סוף ברוך הוא, כי הוא אבינו ממש האמיתי ומקור חיינו, ולעורר אליו האהבה כאהבת הבן אל האב, וכשירגיל עצמו כן תמיד הרי ההרגל נעשה טבע.

כאמור, אהבת 'רעיא מהימנא' בלשון התניא היא עבודת 'עובדי ה' בנשמתם' בלשון קונטרס ההתפעלות. אדמו"ר הזקן מסביר שבשביל שתהיה לאדם אהבת 'רעיא מהימנא' עליו "להיות רגיל על לשונו וקולו, לעורר כוונת לבו ומוחו... כי הוא אבינו ממש האמיתי". על האדם לזהות שהקשר של הנשמה עם ה' הוא לא קשר שהאדם רוכש אותו, אלא קשר שקיים בנשמה, כפי שקשר בין אב לבן הוא קשר מולד, ולא קשר נרכש¹⁰.

ההרגל הזה, שהאדם מרגיל את עצמו לתפיסת עולם נכונה, שה' הוא "אבינו ממש האמיתי" - מחזק אצל האדם את ההסכמה בנפש ואת ההחלטה שבאמת הוא חלק אלוך ממעל. ההחלטה וההסכמה הזו בנפש היא מדרגת 'מחשבה קרה' שב'עובדי ה' בנשמתם' (המדרגה הראשונה מתוך חמשת המדרגות שאדמו"ר האמצעי מונה בפרק ד). אצל האדם

10. ראה גם בהמשך הספר 'נהלך ברגש' במדרגת 'דחילו ורחימו טבעיים' שב'עובדי ה' בנשמתם'. תחת הכותרת 'קשר בין הורים וילדים לעומת קשר בין חברים'.

עוד לא התעוררה האהבה הטבעית של הנשמה לה', אלא הוא רק מרגיל את עצמו לצורת חשיבה שיכולה לעורר את האהבה המסותרת הזו, וכפי שכותב אדמו"ר הזקן "להיות רגיל על לשונו וקולו **לעורר** כוונת לבו ומוחו". כוונת לבו ומוחו עדיין לא התעוררה, אלא האדם מרגיל את עצמו לצורת חשיבה שיכולה לעורר אותה.

כאשר האדם לומד חסידות, הוא לומד על כך שיש בתוכו נפש אלקית שהיא "חלק אלוך ממעל ממש". מצד הנשמה הקשר עם ה' והדבקות בה' הם האדם עצמו, הם הזהות והמהות של האדם, וכאשר האדם לומד חסידות הוא מזהה את עצמו עם הטבע הזה של הנשמה.

אבל אף על פי שבמדרגת 'מחשבה קרה' האהבה עדיין מסותרת ולא יצאה מההעלם אל הגילוי, אף על פי כן המדרגה הזו היא ההתחלה של עבודת 'עובדי ה' בנשמתם'. על מנת שהאדם יוכל להוציא אל הפועל את הקשר הטבעי של הנשמה עם ה', עליו לזהות בתוכו את הקשר הטבעי עם ה', ולהתרגל לצורת חשיבה שעל פיה הקשר עם ה' קיים בו, והוא טבעי ולא נרכש. לכן כאשר אדמו"ר האמצעי מדבר על 'מחשבה קרה' שב'עובדי ה' בנשמתם' הוא מזהה וממחיש באריכות עד כמה האמונה שלנו בה' היא טבעית וקבועה בנפש.

וזה הלשון בקונטרס ההתפעלות (החל מעמ' קלט):

...שזה כלל גדול דכל מעשה הטוב במצוות עשה וסור מרע בשס"ה לא תעשה דכל אחד מישראל מגדול ועד קטן, הגם שבודאי תלוי בבחירה, לבחור בטוב ולמאוס ברע בכל אחד מישראל לפי ערך מעלתו ומדרגתו באהבה ויראה בתמידות עבודתו (הנקרא פרומקייט^{כז} או להיפוך קלות ופריקות עול כו'), הנה זהו בחלק וסוג העבודה במצוות אהבה ויראה ביגיעה רבה ובעול העבודה בתורה ומצוות כו"^{כח}. אבל יש כמו טבע ממש בכל אחד מישראל, גם בסור מרע ועשה טוב שלו בפועל ממש, דוקא מצד שרש נשמתו האלקית שהוא בבחינת עצמית וטבעית ולא מצד בחירתו ועבודתו כלל, עד שבזה ישתוו העובד והירא עם הקל ופורק עול; כמו שלא לחלל שבת, ושלא לעבוד עבודה זרה, וכל עבירות החמורות בעריות ושפיכות דמים וכהאי גוונא^{כט}.

כו. יראת שמים. 'אדיקות'.

כח. כלומר זה בעבודת 'עובדי ה' בגופם'. וראה ב'נהלך ברגשי' עמודים 96-95 שבמדרגת 'מחשבה קרה' האדם מקיים את מצוות 'עבודה'.

כט. אין הכוונה שהאדם שומר שבת או לא עובד עבודה זרה וכדומה ללא בחירה. שכן אם האדם עושה מצוות - הוא בוחר לעשות אותם. כמובן. בנוסף, אם הטבע של הנפש האלקית לא נוגע לבחירה של האדם כלל - לשם מה אדמו"ר האמצעי אומר לנו כל זאת?

וכן כמה מצות עשה, כמצה בפסח וכסוכה ותפלין וציצית וכהאי גוונא, שכמו טבעית גם אצל עם הארץ וכחות הערך בלא טעם ודעת, ולא מצד מצות אנשים מלומדה כלל, כי אם רק מצד בחינת יהודית העצמית דוקא (בל"א זיין עצמית יהודישקייט^{לא} כו'). וכמו הנשים ועמי הארץ שיזהרו בנפשם בתכלית הזהירות מכל אשר אסור וטמא גם באיסורים קלים מדבריהם.

והגם שיש כמה וכמה שמקילים בעצמם בבחינת קלות ממש, לעבור על דבר האסור ולא לחוס למצות מעשיות כל כך, הנה זה בא מצד נפש הטבעית בבחינת הרע שבה, שגובר על טבעית הנפש האלקית בזה, אבל טבעיות ועצמיות דנפש האלקית היפוך זה ממש, כי מעצמה וטבעה תחפוץ מאד בטוב האלקות במצות עשה ולמאוס ברע.

וכאשר הענין רק בחלק המעשה לבד הוא בבחינת המדריגה התחתונה שבה בחינת נפש רק בחינת מעשה (וכמו בחינת ענין ההסכם דנפש הטבעית שבאה מן המחשבה הקרה הנ"ל, רק שהוא דרך נבדל ולא בבחינה עצמית וטבעיות כמו בנפש האלקית כו'), ולולי בחינת עצמית וטבעית דכל ניצוץ מישראל בסור מרע ועשה טוב, הנה מצד עבודתם ויראתם הנקראת (פרומקייט כו') כבר היה כלה כו', רק שעל ידי העבודה והיראה שבכל אחד לפום שיעוריה דיליה מתחזק כח העצמי הזה דנפש האלקית בכל פרטי דקדוקים בסור מרע ועשה טוב, ושיהיה דבר חזק ומתקיים בלי ישתנה להקל ולעבור או להטעות ולהתיר לעצמו כו'. ובזה יש הפרש גדול בין כל אחד לחבירו עד שיש צדיק גמור ורשע גמור בענין המעשה (וברשע גמור נסתלק גם כל כח האחרון במעשה בנפשו האלקית, מפני תוקף הרע הגמור דנפשו הטבעית, וכמו שכתוב "נר רשעים ידעך" לגמרי, עד גם בחינת המעשה כו'. אך עם כל זה, גם פושעי ישראל מלאים מצות כרימון. ועל כן כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ודי למבין)^ב.

הכוונה היא מה שאומר אדמו"ר האמצעי בעוד שתי פסקאות. שניתן לראות שהבחירה של היהודים הללו לעשות מצוות לא באה מצד עבודתם ויראתם. כי ההשקעה שלהם לא היתה יכולה להביא תוצאה כזאת מצד עצמה. הבחירה שלהם לשמור שבת וכדומה מגיעה מהטבע של הנפש האלקית. ולא מההשקעה שלהם בעבודת ה' ביום יום. כיוון שאנשים אלו שקועים בענייני העולם. אם שמירת השבת. למשל. לא היתה טבעית להם - הם היו נסחפים אחרי העניינים בהם הם עסוקים. ועובדים גם בשבת. למשל. העובדה שהם שומרים שבת למרות שהם שקועים כל כך בענייני העולם מראה ששמירת השבת שלהם מבטאת טבע. כשם שהעיסוק שלהם בענייני העולם הוא טבעי להם. כך שמירת השבת שלהם היא טבעית להם. ולכן אף על פי שהם שקועים מאוד בענייני העולם. הם ממשיכים לשמור שבת.

ל. ב'מצוות אנשים מלומדה' אדם עושה את המצוות מצד ההרגל. אבל ב'מחשבה קרה' שב'עובדי ה' הנשמתם' האדם עושה את המצוות כי הם חלק ממש מהחיים שלו. והוא לא מצייר לעצמו את החיים שלו בלי המצוות הללו.

לא. (המצוות הללו הן) עצם היהדות שלו.

לב. כאן אדמו"ר האמצעי מסביר איך 'עובדים' עם הטבע הזה של הנפש האלקית: בכל אדם קיים הטבע הזה של הנפש האלקית לקיים מצוות. אבל ככל שהוא יקל על עצמו במצוות מעשיות הטבע הזה יופיע פחות במציאות. וכן להיפך. ככל שהאדם יותר ירצה לעשות את רצון ה'. ולא לעבור על רצונו בפועל ממש - הטבע של הנפש האלקית יופיע יותר.

אמנם אדמו"ר האמצעי האריך בכך שהנפש האלקית קיימת בטבע אצל כל יהודי. וקיצר בכך שעל האדם לעבוד על מנת לגלות את הטבע הזה. הסיבה לכך היא שאדמו"ר האמצעי לא רצה ליצור רושם שהטבע הזה של הנפש האלקית

והנה בודאי שבחינת המעשה והעסק בסור מרע ועשה טוב, מצד עצמיות דנפש האלקית, באה על ידי המחשבה בתחלה, והוא הרצון במחשבה לאלקות לעשות רצונו במעשה על כל פנים ולא לעבור על רצונו בפועל ממש כו', ומחשבה זו היא בלי פנימיות אור וחיות כלל, רק בקרירות על דרך הנ"ל בנפש הטבעית במחשבה קרה בהתבוננות האלקות, שיתגדל ותרומם מרחוק אצלו, ואינו שייך אליו כלל, רק שחפץ בו ביותר מפני שנתאמת ונתקבל אצלו שהוא אמת לאמיתו. על כן רוצה שיקבע בנפשו כו' ונולד מזה בחינת ההסכם במעשה על כל פנים כו'. כך הוא סיבת תולדות הסכם המעשה דסור מרע ועשה טוב בנפש האלקית, מצד העצמית, מן ההחלט במחשבה שהוא בחינת האמונה^ל, הגם שהוא בבחינת ריחוק גדול, שהרי אין הענין הזה מה שהוחלט שצריך לקיים רצון ה' בבחינת פנימית חיות מקרוב כלל, כי בחינת אלקות שבזה הוא בא בבחינת ההסתור מאד, כמו ששם שמים שגור בפי הכל נשים ועמי הארץ, ומזכירים שם ה' בכל רגע ורגע, שה' יתברך מבורך והוא המושיע ועוזר (בל"א גילובט^ל כו' כידוע). ובלא פנימית כלל, שהרי יכול לעשות דבר מה המנגד

נוצר כתוצאה של עבודה של האדם. כפי שנכתב בפנים. העבודה של האדם מאפשרת לטבע של הנפש האלקית להתגלות. אבל היא לא יכולה לייצר טבע כזה.

ראוי להוסיף שבאמת אין סתירה בין הבחירה של האדם לקיים מצוות לבין הטבע של הנפש האלקית. ה' טבע באדם רצון לבחור לקיים מצוות כדבר ברור מאלי, כשם שהוא טבע באדם רצון לבחור לדאוג לצרכי גופו. ויותר מכך.

הבחירה של האדם לקיים מצוות היא חלק מהטבע שה' טבע בו, ואדרבה. הבחירה היא המעלה שבאדם על שאר הברואים. הבחירה שבטבע האדם עושה את הטבע של האדם לטבע בחירי. שהוא לא טבע עיוור כמו הטבע של החיות והבהמות. ובכך האדם דומה לבוראו. כמו שכתוב "כי בצלם אלקים עשה את האדם".^ל כאן אדמו"ר האמצעי מסביר שאף על פי ש'מחשבה קרה' שב'עובדי ה' בנשמתם' בוודאי קשורה לעבודה של האדם. ורצון של האדם שהנפש האלקית תופיע בו - אף על פי כן זה עדיין בגדר 'מחשבה קרה'. ולא בגדר 'מחשבה טובה'. כי במדרגה הזו האדם רוצה שהטבע של הנפש האלקית יופיע בקרירות. כהסכם לעשות את המצוות בפועל. וההופעה של הנפש האלקית היא ללא חיות.

ההמחשה לכך שהאדם רוצה שהנפש האלקית תופיע בו. ואף על פי כן לא מחפש לקבל חיות מהנפש האלקית שלו. היא הזכרת שם שמים כחלק משגרת הלשון (אפילו אם באותו הזמן האדם עושה מעשה אסור). בהזכרת שם שמים כחלק משגרת הלשון. מופיע הרצון של האדם שהנפש האלקית תופיע. אבל כשגרה וללא חיות. שהרי באותו הזמן הוא יכול לעשות גם מעשה אסור.

המחשה נוספת היא גנב שמתפלל להצליח בגנבתו: גנב כזה. בוודאי לא מחפש לעשות את רצון ה'. שהרי הוא גנב. ואף על פי כן הוא מתפלל לה'. תפילה כזו אמנם נובעת מהאמונה הטבעית שיש ליהודי בה'. אבל היא וודאי לא מביאה לידי ביטוי את הנפש האלקית בעבודה בחיות. אלא להיפך לגמרי. האדם מנצל את הטבע של הנפש האלקית בשביל לעשות עבירות.

אמנם יש הבדל בין שתי ההמחשות הללו: הקרירות שקיימת בהמחשה הראשונה היא שהקשר עם ה' מופיע בלי חיות. האדם מזכיר שם שמים. בלי שזה ישיע כל כך על אורח חייו. אבל בהמחשה השנייה הזכרת שם שמים לא באה רק בקרירות, אלא היא גם חלק מעבירה. הזכרת שם שמים בהמחשה הראשונה היא מעשה טוב שנעשה בקרירות, אבל אי אפשר לומר שהתפילה של הגנב היא מעשה טוב שנעשה בקרירות. אלא היא חלק מעבירה. כלומר אף על פי שהגנב יכול להתפלל מכל הלב. הטבע של הנפש האלקית מתגלה בצורה קרה מאוד. כי הגנב רק חושב איך ה' יכול לעזור לו. ולא חושב איך הקשר עם ה' יכול להופיע במציאות שלו. מהולל.

באותו שעה ממש, כמו "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא" שיעזור לו כו', ואם מאמין שה' עוזר, למה יגנוב לעבור על רצונו? אך שני דברים מפורדים הם אצלו, שזהו וודאי אמונה קבועה בנפש האלקית שבו בבחינה טבעיית ועצמיית שה' הוא העוזר לכל, כי הוא ברא את הכל והוא אחדות פשוט כו'. והגניבה באה מצד תאוות נפש הטבעית כו'. ולזה וודאי יוכל להיות שמבקש באמת עזר ה' עליו על הצלחת הגניבה כו'.

ומזה ראייה, על כל פנים, שהאמונה אף על פי שהיא בהסתר אלקות מאד אבל היא טבעית כידוע מלשון אומן כו'. והוא ירושה מהאבות כמו טבע בבנים כו'. והוא בחינת הסכם טבעי ועצמי דנפש האלקית, שמזה נולדה המעשה הפרטית דסור מרע ועשה טוב, מפני שמאמין באחד מאד, וכמו טבע אצלו שלא לעבור הרצון כו' (וראייה מקידוש השם שמאיר כח אמונה זו בבחינה הפנימית עד שימסור נפשו בפועל ממש^{לה}).

והגם שיוכל להיות תערובות טוב ורע במעשה הטוב כו'. כמו צדקה להתייהר בלבד או לגרמיה. הרי אמרו: "האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור", כי מצד נפש האלקית חפץ בצדקה בבחינה טבעית, ומה שאומר רק בשביל שיחיה בני זהו מנפש הטבעית המלביש ומסתיר כו'^{לו}. וכן להתייהר וכהאי גוונא (מה שאין כן עובדי כוכבים דלגרמיהו לבד עבדין, מצד שרש נפשם מבחינת ג' קליפות הטמאות, מלבד חסידי אומות הקדמונים וכהאי גוונא).

לה. כאשר האדם מוסר נפשו בפועל ממש, אז "מאיר כח אמונה זו בבחינה פנימית", וזוהי מדרגת ה'יחידה' שבנפש. כאשר כח האמונה לא מאיר, אלא "מחשבה זו היא בלי פנימיות אור וחיות כלל" כפי שכתוב לעיל, והאמונה באה לידי ביטוי בבחינת הסכם בנפש בלבד, זוהי מדרגת 'מחשבה קרה'. מסירות הנפש הטבעית של היהודי, שמגיעה מבחינת 'יחידה' שבנפש. היא ראייה לכך שהאמונה נמצאת בתוך האדם כל הזמן, גם כאשר היא לא מאירה בבחינה פנימית. לו. וכפי שהוסבר בפעם הקודמת.

לפתוח את הלב קודם הלימוד

בהמשך לסיפור הקודם, שעסק במעלת שברון הלב שהחדיר הרבי הרש"ב לרבי הרי"ץ ובשאלה כיצד קונים אותה בתמימות, נתבונן הפעם בשברון הלב של רבי יעקב יצחק 'החוזה' מלובלין. והפעם ננסה להבין – מדוע בעצם שברון לב הוא חשוב?

דרכו של החוזה היתה, להתבודד בכל ערב שבת קודש שעה ארוכה בבית מדרשו, כאשר שום אדם אינו מורשה לשהות בו באותה שעה. נער צעיר, שחשקה נפשו לדעת מעשי הצדיק, החליט להתחבא בבית המדרש ולעקוב אחרי רבו. והנה ראה ממקום מחבואו, שרבו החוזה מלובלין נכנס, סגר את הדלת, פתח את ארון הקודש, הוציא ממנו ספר תורה והניחו על בימת הקריאה.

אימה גדולה נפלה על הנער, ובכחות נפשיים עזים התאמץ ונשאר על מקומו. 'החוזה' הקדוש השמיע את הפסוק: 'וְלַרְשָׁע אָמַר אֱלֹקִים מַה לָּךְ לְסַפֵּר חֻקֵי יְתָשָׂא בְרִיתִי עָלַי פִּיךָ, הפשיל ראשו לאחור ושקע בהרהורים. כך עשה שלש פעמים. אחר כך פתח את ספר התורה וקרא בו את פרשת השבוע.

הפחד שאחזו בנער הלך וגבר, ובקושי החזיק מעמד עד גמר אותו מחזה נפלא.

החוזה שהרגיש בנוכחותו של הנער, סיפר על כך לאביו, בהוסיפו שבנו היה בסכנה גדולה, והוא חס עליו והצילו...

מדוע דווקא לפני לימוד תורה החוזה 'שובר את ליבו', מתבונן בחטאיו ומתוודה?
לשם כך עלינו להבין - מהי מעלת לב נשבר, ולשם מה הוא נצרך?

בחסידות מבואר שההבדל בין הלב למח הוא ביכולת הלב לשאת הפכים. המח רואה את הכל בצורה אחת, ולא יכול לשאת ולקבל דרך שאיננה הגיונית, ושאננה מסתדרת עם מה שיש בתוכו. אבל הלב יכול להכיל גם רגשות סותרים, ויותר מכך - רגשות של אדם אחר.

כאשר הלב אטום, ואפילו כשהוא סתם מרגיש שלם ומושלם, גם הוא כמו המח - לא מכיל שום דבר, רק את עצמו. אבל כשהלב שבור הוא נפתח, ויכול להכיל בתוכו גם את הרגשות של האחר.

אפשר לפתוח את הלב בנדיבות ובנתינה, אבל זוהי רק התוצאה של פתיחת הלב. הפתיחה עצמה נעשית בהזדהות עם הקושי של הזולת ועם רגשותיו, ונשיאת הפכים של השמחה שלי יחד עם הצער שלו. כך גם הלב שלו, שהיה אטום מרוב צער, נפתח ומכיל את השמחה שלי יחד עם הצער שלו.

כך גם בקשר עם ה': כאשר החוזה ניגש ללימוד תורה הוא מרגיש שללא פתיחת הלב שמגיעה על ידי השבירה - התורה לא תפעל עליו, ולא תגרום לו לשאת את ההפכים הגמורים של מציאותו ומציאות ה'. רק על ידי שבירת הלב, שוב ושוב, הוא מרגיש שהוא מצליח להיפתח ולשאת את מציאות ה' יחד עם המציאות שלו, וכך התורה פועלת עליו.

הספר שיעשה לך סדר בעבודת ה'

החומר במדור זה לקוח מתוך הספר 'נהלך ברגש'.
500 עמודים על אהבת ה' ויראתו, ועל הדרך הנכונה
להתפעלות והתרגשות בעבודת ה'

או באתר ישיבת
עוד יוסף חי

לרכישה: 058-770-1560

להמשיך את האש של מתן תורה

שאלה: מיד אחרי מתן תורה - עם ישראל חוטא בחטא העגל (י"ז בתמוז). איך אנחנו יכולים לגרום שלא נחטא גם אנחנו בחטא כזה אחרי מתן תורה, ולא יהיה לנו השנה י"ז בתמוז?

◆ האטרקציה והדבקות - מתן תורה וחטא העגל

תשובה: במתן תורה הייתה 'אטרקציה' - היה גילוי אלוקות. האטרקציה הייתה כל כך גדולה, שבני ישראל אמרו "וְאַל יִדְבַּר עַמָּנוּ אֱלֹקִים - פֶּן נָמוּת". אולם לאחר אותה חוויה עצומה, במקום להישאר נתונים בנוכחות האלוקית, חיפשו בני ישראל ריגושים חיצוניים. עדות לכך ניתן למצוא בחטא העגל: הם הריעו, רקדו וקבעו חג. הם רצו שתהיה להם התרגשות, ולא את הדבקות עצמה.

ניתן להמחיש זאת בהבדל שבין שבת לחג: בשבת יש בעיקר דבקות בה' - מנוחה, השראת שכינה, התחברות לשביתה של ה'. לעומת זאת, בחג יש התקבצות, חגיגה ועשיית עניין גדול. חגיגה יכולה להיות דבר טוב, היא יכולה להיות "חג לה'". אך כאשר היא הופכת לתחליף לדבקות - כאשר היא עצמה נהיית המטרה - זהו ממש חטא העגל.

אנחנו נמצאים עכשיו בימי ההשלמה של חג השבועות, ועדיין בתוך חוויית מתן תורה. ההתכוונות הנוספת בימים אלו היא לשמוח ולהתקבץ יחד - אבל לא לחשוב שהחגיגה היא תחליף לדבקות. אנחנו שואפים לשני הדברים גם יחד: להתאחד ולשמוח, וגם לשמור על הקשר הפנימי עם ה'.

שתי הנהגות בעם ישראל

בעם ישראל קיימות שתי צורות הנהגה. האחת קשורה למתן תורה - היא הנהגת דוד המלך ומשיח צדקנו. והשנייה קשורה לחטא העגל - היא הנהגת ירבעם, שחידש את עבודת העגלים, וטען שהעיקר הוא לקבץ את עם ישראל. ירבעם בחר שלא לעלות לרגל לירושלים, שלא יהיה כפוף למלכות דוד, ובכך קרע את הממלכה.

אבל אם יש חגיגה גדולה שאינה מנותקת מהרצון שהכל יהיה קשור למלך ולקב"ה - אז באמת נזכה שיבוא משיח צדקנו.

◆ תענוג ושמחה - מלך וקיבוץ

אני יכול לבטא זאת בלשון של שמחה ותענוג: מלך עובד לפי מה שבא לו - זהו תענוג. קיבוץ של אנשים יחד - זו שמחה. תענוג ושמחה לא הולכים יד ביד, כשם ששבת ומועד שונים זה מזה. עם זאת, כל פרשת המועדות בתורה נפתחת בשבת - ולא במקרה. יש כאן מגמה לחבר את השמחה של החג לתענוג של השבת, בו האדם בתענוג לגמרי מזה שהוא נמצא עם הקב"ה.

דוד המלך הוא הדוגמה למי שמתענג. הוא לא ביקש להיות מלך, אלא "שְׁבַתִּי בְּבֵית ה' כֹּל יְמֵי חַיֵּי". הבית שלו היה ה'. זו הגדרת המלך: "אין מעליו אלא ה' אלוקיו", וכל התענוג שלו הוא בקשר עם ה'.

לענייננו, זו הדמוקרטיה: אם היא מנותקת, בלי מלך, ולא מרגישים שהתענוג מה' הוא העיקר - זה נקרא שאנו מפרידים את העגל מהקב"ה. אבל אם היא מחוברת - אז "חג לה'", כמו שאהרן רצה שיהיה "חג לה' מחר" - שתהיינה חגיגות...

במעמד הר סיני כתוב: "וּמִרְאֵה כְבוֹד ה' קָאֵשׁ אֶכְלֵת בְּרֹאשׁ הָהָר לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". האש הזאת היא התענוג הפנימי שיש לעם ישראל מהקשר עם ה', וצריך לזכור תמיד שגם אחרי מתן תורה האש הזאת ממשיכה לבעור, וגם כשיורדים מההר למטה צריך לזכור אותה ולא לחטוא בעגל.

לו. הדברים נאמרו בשבוע שאחרי חג השבועות.

האש שלמעלה, בראש ההר, היא האש של התורה שבכתב, וההימצאות למטה שבאה יחד עם השתוקקות גדולה לאש שלמעלה, היא התורה שבעל פה. שנזכה לזכור תמיד את האש שלמעלה ולכסוף אליה, ושהשנה לא יהיה י"ז בתמוז.

מעמיקים יחד

יש לכם שאלה על הכתוב במאמר? רוצים לשתף בחידוש הקשור אליו?
פורום "מעמיקים" לעובדי השם - המקום להרחיב ולדון בשיעורי הרב

להצטרפות שלחו מייל ל shiurimshapira@gmail.com

ישמח לב מבקשי ה'

מדי יום ראשון
בשעה 21:30

רחוב הרב צבי
יהודה 18 דירה
4-י-ם

שמחים לבשר
לציבור שוחרי הקבלה והחסידות
על סדרת שיעורים חדשה
מפי הרב **יצחק שפירא** שליט"א

בספה"ק **אוצרות חיים** לרבנו האר"י ז"ל.

**לימוד בבהירות מיוחדת בדרך החסידות
בשפה פשוטה השווה לכל נפש.**

ניתן לשמוע את השיעורים
בקול הלשון 073-371-8149

לפרטים ר' זושא דויטש
052-7152642

